

ПЕРИФРАЗИ ЯК ВИЯВ ОЦІННОСТІ В ПОЛІТИКО-ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ДМИТРА ДОНЦОВА

Оксана Микитюк

*кандидат філологічних наук, доцент катедри української мови,
Національний університет «Львівська політехніка»*

ORCID ID 0000-0003-3922-4610

Scopus Author ID 57867428400

Researcher ID <https://www.researchgate.net/profile/Oksana-Mukytyuk>

MykytyukStek@ukr.net

Ключові слова: *дискурс (публіцистично-політичний дискурс), експресія, екстра- та інтерлінгвальні чинники, ідіостиль, мовна картина світу, оцінність, перифраз, текст.*

Основою сучасних мовознавчих досліджень є антропоцентризм, який передбачає вивчення ідіостилю культурно-політичних діячів. Актуальність дослідження вмотивована потребою аналізу перифраз політико-публіцистичного дискурсу Дмитра Донцова. У статті доведено, що специфіка перифраз полягає у вмінні політичної мовної особистості Д. Донцова через ці мовні одиниці надавати оцінності сказаному та творити експресію тексту.

Встановлено, що студіювання дискурсу Д. Донцова передбачає знання внутрішньомовних (інтерлінгвальних) та зовнішніх (екстралінгвальних) чинників мовної ситуації. Інтерлінгвальні чинники передбачають опис моделей мовної поведінки Д. Донцова (характеру, традицій, навчання, психологічних особливостей). Екстралінгвальні чинники пов'язані з розвитком культурної та політичної складової суспільства.

Проілюстровано, що численні перифрази стосуються характеристики людей (керівної чи підвладної верстви), де стратегія політичної мовної особистості полягає в творенні образу війни чи землі. У дослідженні подано перифрази, що називають російських культурних чи політичних діячів, реалії советського часу, які містять елементи мовної гри і є синтезом креативності автора. Простежено, що в ідіостилі Д. Донцова часто є нанизування перифраз, які згущують інформацію.

На прикладі дискурсивної практики Д. Донцова доведено, що перифрази відтворюють погляди Д. Донцова та є основою суспільно-політичного навантаження тексту. Подано контекст функціонування перифраз як тло для показу мовної дійсності. З'ясовано, що всі перифрази мають оцінний відтінок: для показу реалій українського світу маємо позитивну конотацію, для російського – негативну.

Виявлено, що мовна картина світу Д. Донцова є сегментом у вивченні обширної мовної картини світу культурно-політичних діячів кінця XIX – середини XX ст. Доведено, що ідіостиль Д. Донцова насичений перифразами, які є наслідком інтерпретації дійсності та маркерами ментальних особливостей різних народів. Доведено, що на основі перифраз можна досліджувати важливі аспекти минулого та проектувати їх на майбутнє.

PERIPHRASES AS A MANIFESTATION OF EVALUATION IN THE POLITICAL AND JOURNALISTIC DISCOURSE OF DMYTRO DONTSOV

Oksana Mykytyuk,

*PhD in Linguistics, Associate Professor
Lviv Polytechnic National University*

Key words: *discourse (journalistic and political discourse), expression, extra- and interlingual factors, idiostyle, linguistic worldview, evaluation, periphrasis, text.*

The basis of modern linguistic research is anthropocentrism, which involves the study of the idiostyle of cultural and political figures. The relevance of the study is motivated by the need to analyse the periphrases of Dontsov's political and journalistic discourse. The article proves that the specificity of periphrases lies in the ability of Dontsov's political language personality to evaluate what is said and create the text expression through these linguistic units.

It is established that the study of Dontsov's discourse involves the knowledge of the internal (interlingual) and external (extralingual) factors of the linguistic situation. Interlingual factors involve a description of Dontsov's behavioural patterns (character, traditions, education, psychological characteristics). The extralingual factors are related to the development of the cultural and political component of society.

It is illustrated that numerous periphrases refer to the characterisation of people (ruling or subordinate strata), where the strategy of a political language personality is to create an image of war or land. The study presents periphrases referring to Russian cultural or political figures, the realities of the Soviet era, which contain elements of language play and are a synthesis of the author's creativity. It is traced that Dontsov's idiostyle often contains stringing of periphrases that condense information.

On the example of Dontsov's discursive practice, it is proved that periphrases reproduce Dontsov's views and are the basis of the socio-political text. The context of the functioning of periphrases as a background for the reproduction of linguistic reality is presented. It is found that all periphrases have an evaluative connotation: to show the realities of the Ukrainian world we have a positive connotation, for the Russian world – a negative one.

It is revealed that Dontsov's linguistic worldview is a segment in the study of the vast linguistic worldview of cultural and political figures of the late nineteenth – mid-twentieth centuries. It is proved that Dontsov's idiostyle is saturated with periphrases, which are the result of the interpretation of reality and markers of the mental characteristics of different peoples. It is shown that important aspects of the past can be studied and projected into the future on the basis of periphrases.

Вступ. Антропоцентризм як основа сучасних мовознавчих досліджень є основою для всебічного вивчення мовної особистості (далі – МО) в площині її дискурсивної практики. Мовна картина світу поповнюється ідіолектом низки культурно-політичних діячів. Аналіз їхніх когнітивних навиків та комунікативних стратегій можливе на основі дискурсивної практики. Важливо наголосити, що дослідження дискурсу Д. Донцова було заборонено в часи колоніального минулого України, відтак нема мовознавчих праць, які присвячені політичній мовній особистості (далі – ПМО) Д. Донцова, що й вмотивовує актуальність дослідження. Сьогодні, у час російсько-української війни, є потреба опису політичного дискурсивного простору, що обслуговує ідеологічну сферу життя людини.

Вивчення дискурсу ПМО невіддільно пов'язане з низкою мовознавчих дисциплін, зокрема з психолінгвістикою, прагматикою, політичною лінгвістикою та ін. Теоретичні основи української психолінгвістики проаналізувала Т. Космеда (Космеда, 2022), а її психоакцентуаційну складову – В. Папіш (Папіш, 2022). Прагматику як цінність для визначення психотипу МО подали українські науковці в монографії «Семантика й прагматика дискурсивного слова та його потенціал для діагностики психотипу мовної особистості: аспектуальний опис» (Космеда, Олексенко, Павлова, 2019). Аспект рекламного дискурсу як психолінгвістичний вплив розглянула Н. Кутуза (Кутуза, 2018). Важливою є характеристика перифразу як концептосфери українського простору (Копусь, 2013).

Опис масово-інформаційного дискурсу на основі періодики здійснила К. Серажим (Серажим, 2003). Вагомими є праці О. Сахарової, яка дискурсивну практику драматургії МО відтворила на основі психологічних та соціальних чинників (Сахарова, 2020). Сьогодні особливо активно розпочалося вивчення політичного дискурсу (Кондратенко, Стрій, Билінська, 2019), комунікативних стратегій політичної лінгвістики (Завальська, 2023); елітарної мовної особистості, що часто пов'язана з політичною складовою (Романченко, 2011, 2028) та харизматичної МО політиків на основі німецького та українського дискурсу (Петлюченко, 2009).

Чільним у дослідницькому ракурсі українських учених є аналіз перифраз у дискурсивній практиці (Л. Булаховський, І. Кобилянський, А. Коваль, М. Пилинський, О. Пономарів та ін.). У період теперішньої російсько-української війни характеристика перифразу як викривального маркера певних дій чи реалій стало особливо злободенним (Космеда, 2024; Степаненко, 2019).

Опис дискурсу Д. Донцова передбачає розгляд мовної картини світу, яка бере свій початок від праць М. Гайдегера та В. фон Гумбольдта. Мова конкретної МО є завжди змінюваною, оскільки відображає історичну правду, відтак дає розуміння минулого, щоб впливати на майбутнє. Ідіостиль мовної особистості віднаходить своє вираження в мовній картині світу, яка є в полі зору українських мовознавців (Вільчинська, 2011; Голубовська, 2004; Єрмоленко, 2009; Лисиченко, 2009; Ткаченко, 2006; Яворська, 2024; Яремко, 2015).

Предметом нашого дослідження є експресивні елементи стилю ПМО Д. Донцова, зокрема, перифрази, що реалізовані в його політико-публіцистичній дискурсивній практиці.

Мета: простежити специфіку перифраз як вияву емоційності в мовній картині світу Д. Донцова. Поставлена мета передбачає необхідність розв'язку таких завдань:

- охарактеризувати політико-публіцистичний дискурс ПМО Д. Донцова;
- визначити екстра- та інтерлінгвальні чинники творення перифраз у дискурсі ПМО Д. Донцова;
- відтворити оцінність та образність перифраз в текстах Д. Донцова;
- показати потребу у вивченні мовної картини світу ПМО Д. Донцова.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом для роботи є дискурсивний простір текстів Д. Донцова, який зібрано в десяти томовому виданні його творів (Донцов, 2011–2016, т. 1–10), а також тексти «Дух нашої давнини» (Донцов, 2011) та «Літературна есеїстика» як знакові праці мислителя (не увійшла до видання з огляду на їхній великий обсяг та семантичну цілісність).

Теоретико-методологічною основою дослідження є поєднання антропоцентризму, що дозволяє описати національну мовну картину світу на основі дискурсивної практики ПМО Д. Донцова. Вихідними принципом є екзистенційні (світоглядові), орієнтири, що стосуються лінгвокогнітивістики та прагматики. Для роботи використано такі методи: функційний (перифраз як єдине ціле формує державницьке мислення); інформаційно-смісловий (крізь політико-публіцистичну складову простежуємо позицію Д. Донцова), дискурсивний (важливий є аналіз дійсності на тлі суспільних факторів); контекстуальний (гарантує знання про текстове оточення перифразу).

Результати та обговорення. Суб'єктивний чинник вивчення дискурсивного простору пов'язаний з прагматикою, яка дозволяє отримати знання про наміри адресанта, його комунікативні вміння, що читач розуміє через контекст (Бацевич, 2008).

Політико-публіцистичний дискурс стосується всіх царин життя (культури, літературознавства, політики тощо), він практично є наскрізним у часопросторі, оскільки вивчення будь-якої події неможливе без акцентів «автор – читач / слухач» та суспільної уваги до злободенного питання. «Феномен публіцистичного дискурсу – ефект постійної присутності автора» (Супрун, 2007: 7).

Творення мовної картини світу ПМО Д. Донцова можливе лише на основі поєднання внутрішньомовних (інтерлінгвальних) елементів національно-культурного простору України та зовнішніх (екстралінгвальних) чинників. Інтерлінгвальні чинники дають розуміння мотивів діяльності ПМО Д. Донцова, що пов'язані з його індивідуальними поведінковими моделями в царині творення самостійної України. Д. Донцов бачив силу та впевненість українців, водночас гостро реагував на нерішучість чільних представників свого народу, вважав за значну ваду невміння українців «добити ворога». Такі поведінкові моделі характеру Д. Донцова пов'язані з його рішучим характером, психологічними особливостями як особи, родинними традиціями (дідо по маминій лінії був козаком), типом навчання (а це ранній вихід у за межі родинного оточення та освіта в Мелітополі, Петербурзі, Відні, Львові), включеність до політичної діяльності. Екстралінгвальними чинниками, які вплинули на творення МО Д. Донцова, є тодішній рівень культури в суспільстві, знання про національно-культурне й суспільно-політичне життя українців, Перша та Друга світові війни, емігрантське середовище (понад половину життя був поза Україною), наукове оточення (викладав українську літературу в Монреальському університеті Канади).

Усі образні мовні одиниці дискурсивного простору Д. Донцова (епітети, максими, перифрази) творять ідіостилю ПМО Д. Донцова, розширюють розуміння національної картини світу та роблять тексти впізнаваними.

Особливим типом метафоризованої словосполуки в дискурсі ПМО Д. Донцова є **перифраз**, який часто є контекстуальним синонімом до основного найменування та підкреслює певні риси предмета (чи явища). Перифраз може слугувати засобом прикрашання тексту (оцінно-образна функція), пом'якшення негативної оцінки (евфемійна функція), зацікавлення (імпресивна функція), називання (номінативна функція), згущування сказаного (компресивна функція), заcodування смислу (атракційна функція), оцінно-підсилювальної оцінки (аксіологічна функція) (Janczura, 2020: 405).

Перифрази Д. Донцова передусім містять експресивну й оцінну складову і є виразниками його образного мислення. Дослідники вважають, що «перифрази – у свідомості реципієнта корелюють із певною ознакою референта, однак часто містять контекстуальні (індивідуально-авторські) конотації, що порушує їхню спільність із денотатом, вербалізуючи нові мислеобрази» (Савчук, 2020: 165). Наприклад, лексична одиниця *каста нового типу людей* подана через перифраз, який є позитивною характеристикою предмета та водночас підсиленій лексемами «*божевільний хаос нинішнього дня*». Тобто *каста нових людей – це єдиний маяк у божевільнім хаосі нинішнього дня* (Донцов, 2011: 6). У цьому перифразі актуалізовано сему 'рятивна сила', бо відбувається апелювання до маяка, що є рятує людей. Водночас перифраз *єдиний маяк у божевільнім хаосі нинішнього дня* стверджує про надважкі завдання, оскільки довкола *божевільний хаос*, тобто ідея творення держави є непростим завданням. Оскільки керівництво державою є вагомим, то *володарська каста* подана численними перифразами, зокрема, *це люди шаблі й булави; святі лицарі; люди, зроблені з «варяжської сталі, з візантійської міді»; оборонці землі* тощо. Варто звернути увагу, що основою цих перифраз є семи, що стосуються 'війни' і 'могутності', які актуалізовано словами *лицар, сталь, оборонець*. Верству підвладну відтворюють інші перифрази: *хлібороби, орачі свого лану, люди ідилії безтурботного працюючого розніженого субстрата* (Донцов, 2011: 96–147). Отож підсилення перифразу відбувається завдяки зверненню до семи 'хліборобство'.

В ідіостилі Д. Донцова є чимало перифраз, пов'язаних з реаліями російського світу. Чітку негативну оцінку дають перифрази, які називають їхніх діячів: *Ленін – це: кремлівський Мойсей* (Донцов, 2012, т. 3: 72), *кремлівський папа* (Донцов,

2012, т. 3: 116), *кремлівський Іва Калита* (Донцов, 2012, т. 3: 188), *комуністичний паралітик у Кремлі* (Донцов, 2012, т. 3: 328). *С. Булгаков – це крикливиця російського месіанізму* (Донцов, 2013, т. 5: 21). *Мойсей російської культури* – В. Белінський (Донцов, 2015, т. 8: 124), *божок і герольда московської культури* – Л. Толстой (Донцов, 2015, т. 8: 125). *СРСР у мислителя – це червоний Великий Інквізитор* (Донцов, 2014, т. 6: 126). Численні перифрази в Д. Донцова стосуються Росії (Московії). *Ця ворожа країна це одвічний ворога всього християнства і жахливий тиран* (Донцов, 2015, т. 9: 150–151), *одвічний ворог всякої свободи* (Донцов, 2015, т. 9: 34), *московський ведмідь* (Донцов, 2015, т. 9: 152), *московська потвора* (Донцов, 2015, т. 9: 151), *потворна імперія* (Донцов, 2015, т. 9: 166), *сильний ворог, грізний не тільки для Німеччини, а й для всього Заходу* (Донцов, 2015, т. 9: 150).

Важливим для показу креативності ПМО Д. Донцова є нанизування прізвищ Держинські, Леніни та Сталіни, які потім буде об'єднано в один перифраз – це в Д. Донцова *воюючі апостоли Сатани* (Донцов, 2015, т. 9: 97). Гостро негативно Д. Донцов характеризує *Лігу націй*, яка у його дискурсі отримує перифраз: *Ліга галюцинацій* (Донцов, 2014, т. 6: 154). Отож маємо викривальну позицію МО Д. Донцова, яка є важливою для нас, бо «розуміти минуле це – аналогічно – чути його у тому, що воно нам хоче повідомити як істину» (Гадамер, 1998: 377–378).

Перифрази Д. Донцова слугують виразником позиції та світогляду ПМО Д. Донцова. Такого типу перифрази можна трактувати як мовну гру: «Метафоричне чи метонімічне перифразування з аплікацією низки прагматичних маркерів та з можливим моделюванням виразної сполучуваності для актуалізації пейоративних смислів, посилення експресії, актуалізації різних типів мовної гри виразно простежується в лінгвокреативності українців» (Космеда, 2024: 113). Наприклад, думки «Пушкіна, Толстого, Достоєвського, Блока» Д. Донцов відтворює перифразом зі сатиричним контекстом, бо ці письменники доводили, що *«розбій – це свобода, що душогубство – це любов, що рівність – це бунт проти Бога, що краса – це бруд і свинство»* (Донцов, 2015, т. 9: 32). Цитуючи цих письменників, Д. Донцов показує «чудернацьку здібність душі москаля», що не усвідомлює життєвих та моральних цінностей.

Увиразнювальні перифрази у дискурсі ПМО Д. Донцова ілюструють любов до *Києва*, бо це *місто-світоч, місто-маяк, культурно-політичний смолоскип* (Донцов, 2009: 383), *носії історичної місії України на межі християнської культури* (Донцов, 2009: 389). Перифрази на позначення ідеологем відтворюють політичні переконання Д. Донцова, наприклад, націоналізм – *єдина*

осоружна і грізна сила Москві (Донцов, 2015, т. 9: 140), демократичний соціалізм – велика брехня нашого часу (Донцов, 2014, т. 6: 77).

Усі перифрази містять оцінні компоненти, що є призмою для розуміння емоційного стилю письма Д. Донцова, культурно-політичних особливостей його світосприймання, власного досвіду, знань, закладених в дитинстві та набутих за час життя тощо.

Отож мовна картина світу Д. Донцова, створена через перифрази, є наслідком політичної інтерпретації дійсності. Крім того, перифрази змогу відтворити погляди Д. Донцова крізь вектор минулого (те, що простежуємо на основі дискурсивної практики ПМО Д. Донцова) та майбутнього (оскільки політико-дискурсивний простір завжди читач проєктує на сучасну ситуацію). Важливою є думка І. Голубовської, яка вважає, що мовна картина світу – це «виражене засобами мови світовідчуття і світорозуміння етносу, вербалізована інтерпретація мовним соціумом навколишнього світу і себе самого в цьому світі» (Голубовська, 2004: 29).

Вивчення дискурсу національної політичної лінгвоперсона Д. Донцова – це елемент загальної мовної картини світу кінця XIX – середини XX ст., яка дозволяє описувати мовну дійсність та мовну свідомість.

Висновки. На матеріалі політико-публіцистичного дискурсу Д. Донцова, який ілюструє взаємодію автора та читача, простежено специфіку перифраз у мовній картині світу Д. Донцова. Вибір перифраз у дискурсі ПМО Д. Донцова пов'язаний з інтерлінгвальними (навчання в різних державах, психологічні особливості) та екстралінгвальними (культурні й соціальні моделі поведінки українців, політична атмосфера, еміграція, викладацьке оточення в Канаді) аспектами його життя. Численні перифрази стосуються керівної та підвладної касти, яка відтворена через знакові для українців поняття війни та землі. Перифрази, що є описовими назвами власних назв, мають чітку конотацію та є маркерами ментальних особливостей українців.

Доведено, що перифрази характерні для творчої манери ПМО Д. Донцова, вони формують його ідіостиль, завжди містять оцінні експресивні компоненти, які є позитивними для маркерів українського світу та негативним для – російського. Перифрази дискурсу Д. Донцова дозволяють показати його інтенції, охарактеризувати його мовно-політичний світогляд та культурну й суспільно-політичну позицію.

Перспективою роботи є вивчення ідіостилу Д. Донцова на рівні оксиморону, що є емоційно-експресивним елементом передачі мовної картин світу. Важливо також розглянути мовну

картину світу ПМО на основі різних елементів креативно-образного рівня, зокрема, політичних максим, політичних антитез тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Дискурсивна прагматика: проблемне поле, дослідницька одиниця. *Studia Linguistica*: збірник наукових праць. Київ : Київський університет ім. Тараса Шевченка. 2008. Т. 1. С. 4–10.
2. Вільчинська Т. Мовно-концептуальна картина світу: становлення поняття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Мовознавство. 2011. Вип. 2 (19). С. 6–13.
3. Гадамер Г.-Г. Що є істина? *Возняк Т. Тексти та переклади*. Харків : Фоліо, 1998. С. 363–379.
4. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія, 2-е вид., випр. і доп. Київ : Логос, 2004. 284 с.
5. Донцов Д. Вибрані твори: в 10 т. / Упоряд., передм., комент. О. Баган. Т. 1–10. Дрогобич : Відродження, 2011–2016.
6. Донцов Д. Дух нашої давнини. Львів–Київ : Накладом Юрія Криворучка, 2011. 160 с.
7. Донцов Д. Літературна есеїстика / відп. ред. і упорядник О. Баган. Дрогобич : Відродження, 2009. 688 с.
8. Єрмоленко С. Мінлива стійкість мовної картини світу. *Мовознавство*. 2009. № 3/4. С. 94–103.
9. Завальська Л.В. Президентський дискурс як вияв політичної комунікації: сутнісні характеристики. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 30. Закарпаття : Вид-ий дім «Гельветика». 2023. С. 26–31. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.30.4>.
10. Кондратенко Н., Стрій Л., Билінська О. Лінгвопрагматика політичного дискурсу: типологія мовленнєвих жанрів : монографія / За заг. ред. Н. В. Кондратенко. Одеса : Астропринт, 2019. 236 с.
11. Копусь О. Перифрази як елемент концептуальної картини світу в романах Олесея Гончара. *Дивослово*. 2013. № 1. С. 33–37.
12. Космеда Т. Семантико-прагматичне навантаження номінації двоголової орел: моделі перифраз в українському інтернет-дискурсі періоду російсько-української війни. *Нова лінгвістична парадигма: напрями і перспективи*. Колективна монографія / За ред. Н. В. Кондратенко. Одеса : ТВОРИ, 2024. С. 111–124.
13. Космеда Т. Теорія лінгвоперсоналогії: граматичні параметри діагностики психотипу мовної особистості. *Acta Universitatis*

- Wratislaviensis. Slavica Wratislaviensis.* № 4093. Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2022. T. CLXXV. S. 139–153.
14. Космеда Т., Олексенко О., Павлова І. Семантика й прагматика дискурсивного слова та його потенціал для діагностики психотипу мовної особистості: аспектуальний опис : монографія / За наук. ред. проф. Т. Космеди. Вінниця – Харків – Познань : Харківське історико-філологічне товариство, 2019. 308 с.
  15. Кутуза Н. В. Комунікативна сугестія в рекламному дискурсі: психолінгвістичний аспект : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго. 2018. 736 с.
  16. Лисиченко Л. А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 192 с.
  17. Папіш В. А. Лінгвопсихоакцентуація елітарної мовної особистості: теорія, історія, дискурсивна практика : монографія / передне слово, наук. ред. проф. Т. А. Космеди. Вінниця-Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2022. 456 с.
  18. Петлюченко Н. В. Харизматика: мовна особистість і дискурс : монографія. Одеса : Астропринт, 2009. 464 с.
  19. Романченко А. П. Елітарна мовна особистість: критерії виокремлення. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. Вип. 3. 2018. С. 219–222.
  20. Романченко А. П. Елітарна мовна особистість у просторі наукового дискурсу: комунікативні аспекти : монографія. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. 2011. 542 с.
  21. Савчук Р. Л. Стилїстичні засоби у заголовках сучасних медіатекстів: психолінгвістичний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 34. Том 4. С. 161–170. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/34-4-24>
  22. Сахарова О. В. Мовна особистість у сучасному українському драматургічному дискурсі: автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2020. 38 с.
  23. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масово-інформаційного дискурсу): автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.01.08. Київ, 2003. 32 с.
  24. Степаненко М. І. Динамічні процеси в перифрастичній сфері: 2018 – 2019 рр. *Українська мова: Науково-теоретичний журнал*. Київ, 2019. № 4. С. 32–46. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2019.04.032>
  25. Супрун Л. Дискурсивні категорії публіцистики Сергія Єфремова. Вінниця : Глобус-Прес, 2007. 62 с.
  26. Ткаченко О. Б. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу). Київ : Грамота, 2006. 240 с.
  27. Яворська Г. Дискурс війни (кілька методологічних питань). *Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика*. 2024. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго. С. 211–228. <https://doi.org/10.61913/burago-publishing-house-23.6>.
  28. Яремко Я. Концептуальні поняття сучасної політології: лінгвокогнітологічний аспект: автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.01. Одеса, 2015. 36 с.
  29. Janczura D. Власна назва як об'єкт перифрази й основа її моделювання (на матеріалі сучасних публіцистичних текстів). *Slavia orientalis*. Tom LXIX. Nr 2. 2020, с. 395–406.